

ПОСИЛАННЯ:

Макалюк І. В. Скорик А. Ю. Аналіз тенденцій ринку фінансового лізингу в Україні. *Науково-технічний розвиток: економіка, технології, управління : матеріали XX Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 8-9 квітня 2021 року*. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. С. 50-51.

Аналіз тенденцій ринку фінансового лізингу в Україні

к.е.н. Макалюк І. В., Скорик А. Ю.

КПІ ім. Ігоря Сікорського,

E-mail: irina.makaljuk@gmail.com; alka.skoruk21101999@gmail.com

Лізинг, за нинішніх умов економічної діяльності, стає все більш актуальним для вітчизняних суб'єктів господарювання. В першу чергу, це пов'язано з тим, що лізинговий бізнес дозволяє підприємствам, які не мають достатньо власного капіталу, використовувати орендоване майно для вирішення поточних виробничих завдань, а також як заставу для здійснення інноваційної діяльності. Крім того, «позика» у формі майна, вигідна і для фінансових установ, оскільки, на відміну від грошового кредиту, знижує ризик неповернення коштів, так як за лізингодавцем зберігається право власності на передане майно.

На ринку лізингових угод України переважає фінансовий лізинг. Насамперед, це обумовлено тим, що фінансовий лізинг законодавство України розглядає як фінансову послугу та вимагає наявності відповідної ліцензії на здійснення лізингової діяльності. Відповідно, ринок фінансових лізингових угод підпадає під чіткий контроль з боку держави, що є запорукою гарантування прав та обов'язків сторін-учасників лізингових контрактів. Водночас, діяльність з оперативного лізингу не належить до фінансових послуг, не вимагає наявності спеціальних дозволів, чітко не регулюється та не контролюється з боку держави.

Починаючи з 1 липня 2020 р., усі суб'єкти, що займаються наданням послуг фінансового лізингу, контролюються та регулюються НБУ (до того часу ці функції виконувала Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг)). На сьогодні, ринок фінансового лізингу в Україні функціонує в умовах перехідного етапу законодавчого регулювання: до 13 червня 2021 р. діє Закон України «Про фінансовий лізинг» № 723-97/ВР від 16.12.1997 (в редакції від 16.01.2004, підстава 1381-IV) [1]; з 13 червня 2021 р. набере чинності Закон України «Про фінансовий лізинг» № 1201-IX від 04.02.2021 [2].

Зокрема, у новому Законі [2] визначено ознаки фінлізингу (згідно норм ПКУ), а саме:

1) лізинг вважається фінансовим, якщо до лізингоодержувача переходять усі ризики та винагороди щодо користування об'єктом, за умови додержання однієї з ознак:

- об'єкт фінансового лізингу передається на строк, протягом якого амортизується не менше 75 % його первісної вартості, а лізингоодержувач зобов'язаний придбати об'єкт фінансового лізингу впродовж строку дії договору;
- сума лізингових платежів на момент укладання договору більша або дорівнює первісній вартості об'єкта;
- балансова (залишкова) вартість об'єкта на момент закінчення строку дії договору повинна становити не більше 25 % його первісної вартості;
- об'єкт, виготовлений на замовлення лізингоодержувача, після закінчення дії договору не може бути використаний іншими особами;

2) строк дії лізингової угоди не може становити менше одного року.

Як бачимо, уточнена норма щодо мінімальної суми амортизованої вартості до закінчення строку дії договору (75 %). У чинній на сьогодні редакції Закону [1] така норма не визначена взагалі, а у попередніх його редакціях (від 16.12.1997 та 30.01.1999) вона становила – не менше 60 %. Крім того, новий Закон [2] більш чітко регулює вимоги до укладення, відмови та розірвання договору фінлізингу, а також передачу об'єкта 3-ій особі.

Право надавати послуги фінансового лізингу в Україні мають фінансові установи (банки та фінансові компанії), а також юридичні особи, які не є фінансовими установами, але отримали відповідну ліцензію на надання послуг фінансового лізингу (юридичні особи-лізингодавці (ЮОЛ)). Станом на 30 вересня 2020 р. загальна кількість фінансових компаній, що мають діючі ліцензії на надання послуг з фінансового лізингу в Україні, склала 531 од., кількість ЮОЛ – 104 од.

На рис. 1 відображено основні результати лізингової діяльності фінансових компаній та ЮОЛ (без урахування банківських установ) за 2017-2020 рр.

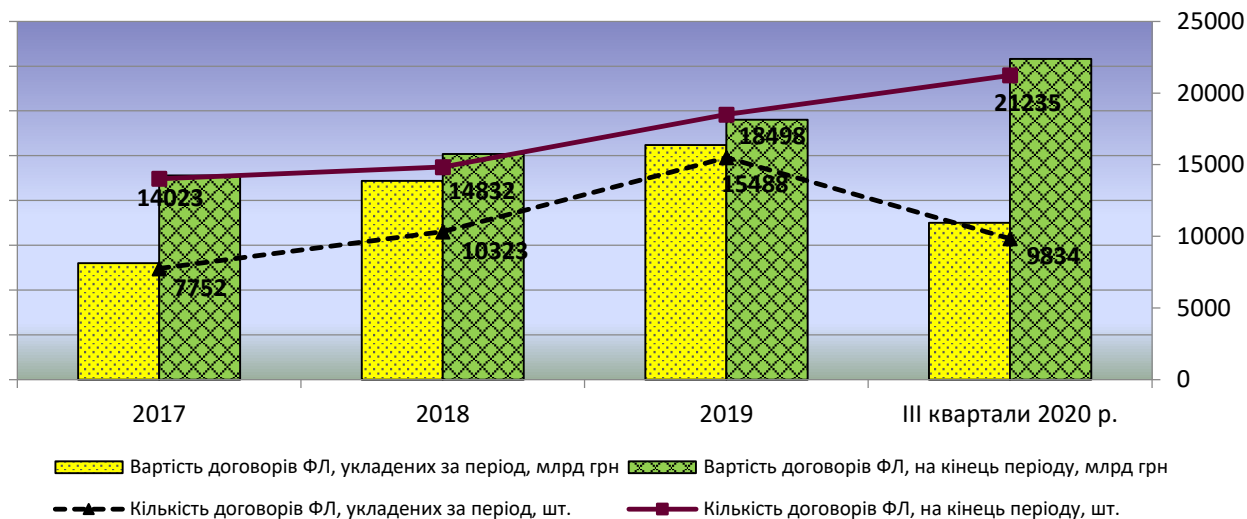

Рисунок 1 – Вартість та кількість лізингових договорів за 2017-2020 рр.

Джерело: побудовано за даними [3]

Як бачимо із рис. 1, станом на 30 вересня 2020 р. вартість договорів фінансового лізингу складає 35,8 млрд грн та має тенденцію до збільшення впродовж аналізованого періоду. За три квартали 2020 р. було укладено на 26,9 % договорів більше ніж за весь 2017 р., проте на 36,5 % менше, ніж за 2019 р. Якщо проаналізувати тенденцію поквартально, то можна відмітити незначний спад активності на ринку фінансового лізингу стосовно кількості контрактацій. Так, в середньому за один квартал 2019 р. укладалося 3872 угоди загальною вартістю 6,6 млрд грн, а за один квартал 2020 р. – 3278 угод загальною вартістю в середньому 5,8 млрд грн. Тобто, кількість контрактацій зменшилася на 15,3 %. Середня вартість однієї угоди впродовж 2019-2020 рр. практично не змінилася і становила 0,2 млрд грн. Така тенденція, очевидно, є наслідком пандемії Covid-19 та впровадження жорстких карантинних заходів з початку 2020 р.

Крім того, простежується тенденція зміни тривалості лізингових угод в напрямку зростання частки довгострокових договорів фінансової оренди. Зокрема, якщо у 2017-2018 рр. частка договорів оренди, укладених за період на строк більше 10 років становила менше 1 %, то у 2019 р. вона зросла до 4,2 %, а за I-III квартали 2020 р. – до 5,4 %. Натомість, частка договорів тривалістю від 2 до 5 років, які є домінуючими у загальному портфелі лізингових угод, поступово зменшується (із 78,3 % у 2017 р. до 59,1 % за три квартали 2020 р.).

Що стосується активності учасників ринку фінансового лізингу в Україні, то тут домінуючими за обсягами є ЮОЛ. Незважаючи на те, що фінансові компанії по кількості перевищують ЮОЛ більше ніж у п'ять разів, вони забезпечують реалізацію лише 6,9 % вартості лізингового портфеля (станом на кінець III-го кварталу 2020 р.). Це попри те, що за даними Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців» [4] з початку 2020 р. 35 ЮОЛ не уклали жодного договору фінансового лізингу.

Таким чином, держава має бути зацікавлена в розвитку лізингу, оскільки він стимулює розширення реального сектору економіки та створює передумови для підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. До того ж, фінансова та страхова діяльність, куди відноситься і лізингова, попри негативну загальну динаміку ВВП за

кризовий 2020 р. (-4 % в постійних цінах), забезпечили приріст у своїй сфері на 1,2 % [5]. Тобто, фінансовий лізинг є перспективним напрямком для економіки України, а перехід під регулювання НБУ, як очікує ринок, дасть позитивний поштовх.

Список використаних джерел:

1. Web-сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/723/97-вр>.
2. Web-сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20>.
3. Web-сайт Нацкомфінпослуг. URL: <https://nfp.gov.ua/>.
4. Web-сайт Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців». URL: <https://uul.com.ua/>.
5. Web-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.